

49992/B

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b3051518x>

Edzard Cyriac

22

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,
QUA
PHYSICÆ EDUCATIONIS VIRTUS
EXIMIO SALUBRITATIS SPECIMINE CONSPICUA,
FACTIS
AD DUCALEM WVRTEMBERGICAM ACADEMIAM MILITAREM
IN SOLITUDE FLORENTEM
OBSERVATIONIBUS PRAEDICATUR.

HANC CORAM
SERENISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCIPE
C A R O L O,
DVCE WURTEMBERGIÆ ET TECCIÆ Rel. Rel.
RECTORE VNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO,
DOMINO SVO CLEMENTISSIMO,
MVNERI PROFESSORIS MEDICINÆ PVBLICI ORDINARIJ
IN STUDIORVM VNIVERSITATE TVBINGENSI
NUPER ADMOTVS,
A. D. MARTII MDCCLXXV. H. L. Q. C.
AD DISPVTANDVM PUBLICE PROPONIT
THEOPH. CONR. CHRISTI. STORR,
MEDICINÆ DOCTOR, DVCALIS AVLIATER ATQVE MILITARIS
ACADEMIÆ IN SOLITVDE ANTEA MEDICVS.
RESPONDENTE
JOANNE CHRISTOPHORO PLEBST, *Lauffensi,*
MEDICINÆ CANDIDATO.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

303950

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO

DOMINO

CAROLO,

DUCI WURTEMBERGIÆ ET TECCIÆ, COMITI MONTISBEL-
LIGARDI, DYNASTÆ HEIDENHEIMI ET JUSTINGÆ,
EQVITI AVREI VELLERIS, CIRCVLI SVEVICI PRINCIPI
DIRECTORI ET GENERALI CAMPI
MARESCHALLO,

Duci ac Domino Suo Clementissimo,

SEDIS MVSARVM IN EBERHARDINO - CAROLINA
STVDIORVM VNIVERSITATÆ, QVE TVBINGÆ
ELORET,

ADAVCTORI LIBERALISSIMO,

RECTORI MAGNIFICENTISSIMO,

HELICONIS, IN MILITARI ACADEMIA, LOCO
MVSIS GRATIISQVE AMICISSIMO,
INSTITVTA,

MVNIFICENTISSIMO STATORI,

APOLLINI FVLGENTISSIMO,

AMPLISSIMORUM BENEFICIORVM LARGO FLVMINE
IN LITTERATA SVMMI PRINCIPIS REPVBICA
VTRAQVE

GRATIOSISSIME ORNATVS,
NOVISSIMEQVE MVNERE HONORIFICO BENIGNISSIME
AVCTVS

OPVSCVLVM

GRATISSIMI ANIMI SENSV VNIVERSVM FETVM
SVBMISSA VENERATIONE

CONSECRAT

OPTIMO PRINCIPI

DEVOTISSIMVS

AVTOR.

S. I.

Opusculum hoc academicum dum edo, *Almæ Eberhardino Carolinae* legibus pareo, incumboque primo sic pensorum, ad quæ, SERENISSIMI MUSARUM NOSTRARUM MÆCENATIS nutu atque adprobatione confirmatis, consonis *Amplissimi Senatus Academici* suffragiis, collatum *Publici Ordinarii Medicæ disciplinæ in hac Studiorum Universitate Professoris* munus me adstringit. Neque adeo omnino hæsitandum, vtrum veniam sit inuenturum, quod lex postulat, institutum; at hujus ratio, quo iudicari rectius de ea possit, continuo exponenda: Cumprimum itaque de argumento dissertationis incidisset cogitatio, haud videbatur longe circumspiciendum, cui in consuetudine objecti, plurima attentione utique dignissimi, ex aliquo iam tempore, versari contigisset; Quodnam etiam aliud occurrere animo prius aut potuerat, aut & debuerat, quam idem illud, quod ex omni parte aliquid offerret, gratissimos ad sese oculos, ex plurimorum OPTIMI PRINCIPIS non bene, optime in me factorum, vividissima memoria conuertens? Quodnam capiendo consilio gravius accedere momentum poterat, quam annuens CLEMENTISSIMI DOMINI significatio? Estque vero mihi sermo de illustri *militari Academia*, in splendidissima ducali sede voluptaria

Solitude dicta, sub ipsius SERENISSIMI PATRIÆ PATRIS auspiciis, magnanimoque moderamine nata, aucta, ac quovis etiamnum die, augescente; Cujus, cum, elapsos hosce per tres annos, valetudinis cura clementissime demandata mihi esset, hinc inde opportunitas suppetiit, observationum, cum objecti, vnde promanaverint, nobilitate, tum & suo aliquo pondere commendabilium, messem quandam faciendi. Atque, prudentissimæ laudatæ *Academice* administrationis hoc ipso sese comprobans quæ fert præstantia, plura sane aduersariis inuenio inserta observata, quæ ad hygienem sua natura pertineant, quam, quæ, argumenti indole, iatrices loculis adscribenda essent. Quare prior quidem istarum adnotationum pars & eo nomine alteri præferenda fuit, quod ditior memorabilibus esset, & quod hominis naturam illustrantia momenta quædam, eaque non adeo maiorum occupata curis subministraret; quam etiam thematis partem mea cum prouincia, nempe physiographicis præcipue studiis sacra, conjunctiorem esse judicavi. Sed & studiosius ad hygienes curam dirigenda videbatur animorum aduertentia, utpote in sanitatis conseruandæ opere plurimum fere otiosior, at in conatu se restituendi, dum ægritudo monet, semper operosa. Demum, ut alienissimus sim a suspicione, singulos in ciues patriam amantes, injustissima futura, quasi admonitione opus esset, tot in momentis agnoscendis, quibus de re publica laudatum institutum optime meretur, mihi sane ducerem religioni, hoc loco apprime notandum, ipsoque vsus & experientiæ vel magis inculcandum testimonio, ponderosissimum silentio præterire beneficium, illud quidem, quod ex cura alumnorum sanitati undequaque adeo prospiciente, non in nostram saltem ætatem, sed in nascituras porro ex robustissimis, quos institutum nobilissimum formare satagit, hominibus progenies, non potest non profluere, amplissimum. Nec, dum jam una etiam hæc consideratio animo obversatur, tanti obiecti memoria diutius me finit vestibulo hærere.

§. II.

En itaque B. L. fidam, nec, quod nimis superesset, ullo dictionis artificio fucatam eorum historiam, quæ in sanitatis commoda memorato loco fiunt: Jamque a descriptione mansionis ordiendum, cujus quippe ut perpetua, ita in valetudinem potentissima vis est: Ipso SERENISSIMI DUCIS splendidissimo in prædio, cui *Solitude* nomen, locum datum esse militari *Academia*, præmonui; Ejus nunc prædii, quod pronum conjicere, lectissima sedes est; Ducatus universi admodum in medietate, medii *Stuttgardia* ab urbe milliaris interiecto discrimine elatum apicem, vicinorum montium in invidiam, superior altitudine mons edit, cujus corona *Solitude*. Patet a fronte, plurimorum lapidum in ambitum, frequentium pagorum, villarumque, tum & rectissima quo via ducit, *Ludovicopolis* urbis, arcisque *Aspergensis*, & collium, integrorumque montium jugorum producta serie se expandentium, & saltuum, prætorum, agrorumque multifaria facie jucundissimum, amplissimumque, nec illud ipsum scenæ angustia, at oculorum saltem limitata acie circumscriptum spectaculum. Latera tergumque silvæ tegunt, qua prædium ducale tangunt, in nemora conversæ. Magnifice exstructis ædificiis amœnissimi circumjecti horti, & facierum multitudine, in liberali omnium consensu, illecebræ intuentium, & flore, in quem suis sese induunt temporibus, oblectamentarium, suavissima medicataque regionem atmosphæra circumfundunt.

§. III.

Primumque, quod salubritati loci hinc commodum subnascitur, haud perfunctorie recenseo, cum non uno titulo in valetudinem beneficum, pluribus eorum votis simul satisfaciat, qui publicæ educationis negotium studiosius sibi sumserunt perpendendum: Remotior in universum a populosis urbibus aptissimus idcirco judi-

catus locus, (*) quod purior in eo hauriatur æer, vtpote non adeo, ac fit in vrbibus, tot inter ædificia immobilis persistens ipsaque sic pigritia degenerans, vel & frequentiore vsu solo facultate recreante emunctus, copiosis denique alienis vaporibus inquinatus; Neque vero vnice, quod ruri vitiis careat cœlum, quæ in atmosphæris vrbium notantur, his illud præferendum, quum & sua se natura plurimum commendet, foetum quippe exhalationibus plantarum, quarum maxima in vegeta reddenda atmosphæra vis, qui ruri unquam habitauit, neminem fugere potest; Nec aliud atmosphæram animalium halitibus aliisque vaporibus corruptam instaurandi potentius dari remedium, quam ad motas plantas, solertissimis constitit *Priestleyanis* experimentis (**); hæ nempe, dum, magnetis instar, alienas æeris ambientis partes, phlogisticas maxime, alacriter imbibunt, substitutis suis humidulis, antisepticis, vniuersisque salutaris atmosphæræ qualitati amicio-ribus effluviis, non salubrem modo vegetamque, sed medicatam quoque auram constituunt. Atque his præclaris agrestis æeris virtutibus, in rure **PRINCIPIS CELSISSIMI** potior alia accedit, illa quidem, quod, quas nostri agri ignorare solent, numerosissimæ ibi plantæ colantur, vt reliquo ingenio, ita florum etiam fragrantia calidius, quod patrium iis, cœlum redolentes. Videas ibi certe, alterum millenarium numero superantem, variarum, quæ *Arausiacæ* nomine vulgo comprehendi solent, (*Orangerie*) ejus generis arborum copiam; ut florum multitudinem jam taceam, quorum amplissimæ cohortes, æstiuis singulis fere mensibus, aliæ atque aliæ, e seminariis prodeuntes, sibi succedunt.

§. IV.

(*) J. C. H. Heluetius hinterlassenes Werk vom Menschen, von dessen Geistes Kräften, und von der Erziehung desselben. A. d. Fr. Breslau. 1774. 8. B. 2. Abschn. 10. Kap. 3.

(**) Philosoph. Transact. Vol. LXII. 1772.

(***) G. Cheynæi Tractatus de infirmorum sanitate tuenda, vitæque produ-cenda. Par. 1742. 8. Cap. I. §. 9.

§. IV.

S. 11. 215

Nec prætereundum aliud, quod in excelso prædii ducalis situ fundamentum habet, salubritatis eius atmosphæræ præsidium: Humilibus elatiora, vbi optio locorum data fuerit, fauentiora sanitati ratio habet vsusque (*); Immo etiam, si consulamus *Verulamium* (**), excelsa loca potius longæuos edunt, quam depressa. Neque memoratum montem, in quo sedes militaris *Academiæ*, vtut adiacentes altitudine superet, editissimorum montium apicum illud tangit vituperium, quod nimia raritate aliisque hinc oriundis defectibus peccans æer ineptus respirationi evadat. Iteratis sane obseruationibus a tali incusatione absoluendum esse locum didici, in quo plures grauibus pulmonum morbis antea adfecti liberius respirarent, aliqui plane convalescerent, ipsique ii, qui vera phtisica infecti labe accessissent, leniri morbum persentiscerent, vel saltem longius, quam credi poterat, vitam protraherent. Idemque ipsum aliis, quæ objici excelsis locis solent, opprobriis, responso esse arbitror, experimentum. Ventorum ista inclementiæ præ aliis subesse arguuntur, nec eadem, quæ in depressis atque vndequaque circumscriptis locis, hic expectari potest auræ stabilitas. Nollemus etiam eandem fore. Ecquidetiam sano homini, ea maxime ætate, quæ facile quamplurimis assuefit, à cœli mutabilitate, tanti mali? Præcipue, cum adeo reformidati furores illi ventorum, mediterraneis in regionibus, vix cognoscantur, nec etiam nociuis humidis vaporibus nostrates venti infestare soleant. (***) Et cur insigne a perflatu sanitati veniens emolumentum ingratißimi diffiteremur, cum noxia effluuia, morborumque germinantes fomi-

A 3

tes

(*) J. Pringle Beobachtungen über die Krankheiten der Armeen. Altenburg. 1772. 8. Theil I. Kap. I.

(**) F. Baconi Opp. Lips. 1694. Hist. Vitæ & Mortis. p. 517. Idem testimonium Targioni confirmat. Itin. Lett. al. S. Orazio. p. 45. Short in tabell. p. 3.

(***) G. Cheynæi jam excitatus tractatus, Cap. I. §. 10.

tes in atmosphæra nidulantes, exclusionemque funestissimam operientes, frequenti ventilatione aut excutiantur prorsus, aut diluantur tamen atque cicurentur? Constititque etiam observatorum morbosos circa eventus ibidem adnotatorum sæpe confirmato consensu, si quæ mala epidemica viciniam affligerent, in fortunato montis cacumine levia saltem istarum pestium vestigia ingenii similitudinem adfinitate typi exprimentia suas benignas scenas luisse. Agnoscamus itaque tot saluberrimis effectibus laudabilem loci præstantiam.

§. V.

Sed & singulariora privæ mansionis alumnorum militaris academix jam exponenda commoda: Ampla domicilia inhabitant, spatiosisque in cubiculis, & congruis distincta intervallis, sua singulis cubilia sunt, quo id præcipue curæ fuit, ut cum naturæ providentia, quæ loci adeo salubritati favit, & conspiraret res domestica. Eumque etiam in finem *Halesiana* ventilabra ad fenestras, & qua conduce-ret, ad tecti basin, applicata sunt spiracula. Demum, ut desiderandum nil supersit, ipsa mutatione mansionis ejus salubritati providetur, cum æstate ineunte, hibernaculis æstiva quædam domicilia substituantur.

§. VI.

Atque horum omnium stabilitati conservandæ munditiæ curiosa sanctoque ordine prospicitur. Unde facile intelligitur, quo contendatur studio, ut ædes instituto isti consecratæ, quotidie verrendo, lavando, quo demum cumque modo purgando nitidæ servantur. Nec minor cura adhibetur, ut crebra linteorum mutatione aliisque quibuscunque cautelis vel umbra immunditiæ ab utensilibus iisque omnibus, quibuscum militaris *Academix* alumno res est, sollicite arceatur. Patet, attentione maxima in id incumbi, ut in proprio corpore summam elegantiam alumni excolant; Nec quidquam præ-
ter-

termiffum, quod obtinendo tanto fini ministrare valeat: Sæpius quovis die faciem, manusque abluere tenentur, æstate crebra balnea, pediluvia hieme bis quavis septimana injunguntur, nec quis omiffa unguium recifione, vel negligenter pexus, vel dentibus fcor- dius absterfis ad prandium cœnamve aufus fuerit accedere, quorum omnium quotidie examen' ab instituti animadverfore fingulisque or- dinum ductoribus strenue instituitur. Iftarum autem cautelarum ut adminiftranda in quacunque re familiari, ita in ampliffimo tre- centos iuvenes alente instituto etiam maximum effe pondus, pro- bandum vix existimem.

§. VII.

In univerfum exquisitus ordo tot fe in militari Academia bono- rum fontem præbet, ut ejus jam præcipua momenta quædam non poffim non attingere. Hoc ibi dies fenerantur, quos alias folutioris vitæ perturbationes mutilare, immo pefsumdare prorfus folent, vi- tio, quo plurimæ domesticæ laborant educationes, multoque libe- rantur difficiliter, quam publicæ. (*) Quibusque modis, omnibus adeo numeris abfolutus ille ordo effectus faluberrimos, quos præ- dicavi, plurimos multiplicesque edat, mox patebit, cum, per par- tes jam eundo, enucleatius illum propofuero.

§. VIII.

Ejus nunc ordinis hiftoriam, quantum fieri id quidem poffit, plenam tradituro, prima cavendum cura erit, ne quid a congrui, in fingulis momentis enarrandis, ordinis religione me declinare patiar. Primum itaque diei perquam prudenter ftabilita partitio commemoranda, quafit, ut fuum matutinæ confurrectioni, fuumque cubitum itioni, fuum precibus, institutionis generi cuique, perceptorumque repetitioni, exercitationibus etiam ac recre- ationi fuum, fuum jentaculo, prandio, merendæ atque cœnæ, amictuique fuum, verbo, quæ geruntur toto die, iis fuum
omni-

(*) Helvetius I, c.

omnibus statum tempus sit. Quo in deligendo eo, quod maxime & singularum rationi partium, & omnium in instituti commoda harmonico consensui, sit opportunum, summo cum consilio provisum est: Multo mane surgunt, æstiuo quidem tempore matutinam quintam, septimam hiberno præuenientes; actumque agerem, laudanda ejus moris in emolumenta fusius excurrando, cujus nunquam suis in præceptis laudes diætetici argumenti scriptor prætermiserit, quasque paucis, at nervose satis dudum *Aristoteles* his comprehendit: τῆτο γὰρ καὶ πρὸς υγιειαν, καὶ οἰκονομίαν, καὶ φιλοσοφίαν χρησιμὸν. (*) Primum, quod agitur, & ultimum, atque cibum ante capiendum, captoque cibo, est precatio sollemnis. Jentaculo recreati ad studia accinguntur. Aperiuntur auditoria, hora, dum bruma sævit, octava, ab hieme exacta, septima. Singulis inde horis aliæ aliis substitui solent institutionibus, quæ cum disciplinarum, tum & locorum vicissitudines & sanitati & discentium fervori perpetuis optime conveniunt; Quo loco illud etiam notandum, quod equos subigendi, gladio decertandi, musicam tractandi, pingendi, graphioque figuras exarandi, & saltandi artes eorum etiam in numerum pensorum referantur, quibus horæ institutioni sacræ impenduntur; hæc autem feriis studiis interpositæ exercitationes minus intendunt, immo relaxant animum, atque ad resumendos libros alacriorem reddunt; Quod ideo præcipue monendum fuit, ne quis ex numero horarum labores vnice æstimans nimium eorum pondus esse, calculi quodam errore, judicet. Undecima prælectiones matutinas terminat. Proxima elegantiæ curæ hora data est, unde ad prandium admittuntur. Prima a prandio hora deambulationi aliive corporis exercitationi patet. Merendaque mox distribuitur, quo tempore prælectionum pomeridie mutationes fiunt, conficienda. Pomeridianarum institutionum series a secunda hora septimam versus extenditur; hæc & ad cœnam vocat & finem studiis imponit. Seniores vespere æstivæ subiungendis cœnæ ambulatiunculis locum dant. Prohibitæ ex toto sunt & sanitatem

(*) Oeconom. l. I. C. VI. —

tatem &, alumnorum in frequentia, turbaturæ etiam ordinem lucubrationes. Itaque nona fere ingruente hora in lectos se recipiunt. Eoque typo inviolatus quotidie vigere ordo confuevit; Nec, nisi festo die celebrando, aut, cum singularem veniam SERENISSIMUS INSTITUTI SATOR largitus IPSE fuerit, ullalocum inuenit a regula exceptio. Vnde manifestum est, non posse non insignes, quales sunt, effectus edi ab ordine tam sapienti, tamque inconcusso.

§. IX.

Dixeris profecto, tanti ordinis beneficio id ipsum obtineri, ut, quidquid agant beatissimi isti iuvenes, priuo cuidam salutari fini inserviat. Sed & aliud, nec minimi momenti, commodum ex eo fonte proficiscitur, illud quidem, quod errores in diæta atque omni non naturalium rerum usu commissi, pessimis sæpenumero eventibus noxii, tamen ab ætate parum circumspecta vix alias arcendi, ex toto hic circumcidantur. Neque enim video, qui fieri possit, ut semper observatus, suoque nunquam arbitrio relictus talis adolescens, vel, a vehementi incalescentia, præceps frigidam ingurgitan, frigidumve aërem imprudenter admittens, in summum vitæ periculum se immergat (*), vel intempestivo, immoderato, infalubrive cibo sibi noceat, vel &, quibus plurimi se alioquin perdunt pueri, aliis sanitatem excessibus pessumdet. Quibus & momentosissimum illud beneficium accedit, quod conservando & ætatis flori & vigori sanitatis a compresso voluptatum studio venit, sibi relictæ juventuti eo perniciosiori, quo violentius in illud ferri solet. Cujus saluberrimi præcepti nec antiquissimos scriptores (†) pondus latuit, nec prætervideri hodie potest, eorum nimis sæpe confirmatum

(*) G. v. Swieten Comment. T. II. p. 214. Hildb. 1747. Sydenham Opuscula. Sect. VI. C. I. p. 244. Amstel. 1683.

(†) M. T. Cic. de Offic. L. II.

matum tristissimis exemplis, qui spretæ legis, sui semper vindicis, pœnas dedere, proprio in corpore, gravissimas.

§. X.

Neque vero unice frugali distributione temporis, eorumque, quæ e re non fuerint, refectione, sed utilium præcipue subministratiōni, justoque, in iisdem largiendis, modo sua laus debetur. Victus ratio primam sibi hujus pertractationis partem vindicat. Cibum quidem ea, quam severiores diætæ censores (*) literarum cultoribus expendi volunt, sat restricta portione, alumnis suis dispensari, summa recusat AMANTISSIMI eorum, vereque ALTERIUS PATRIS munificentia; Sed, omnino aliquid addendum ætati, quæ increfcit (†); Et sane, quo religiosior in sui observatiōne nullus, ipse Sanctorius, ejusdem modi legi omnes subicere dubitans, illam cibi quantitatem saluberrimam pronunciavit, dum a cibo corpus suis negotiis eadem agilitate vacet, ac si esset ivium (o); Quem illis in enutriendis nunquam superari modum, quoties, post prandium, expeditissimos, ætati que ridenti peculiari cum alacritate, deambulantes conspicias, non sine voluptate convincaris. Plenus nunc, nec justo tamen plenior ille cibus delectu etiam aptaque præparatiōne magis sanitati accommodatur, ne iterum moneam, quod reliqua instituti ratio, absque alta diuinatione, assequi conjectura finit, portionum, ex ætatum differentiis mensuras definiri, unde minimorum mensa, integro plerumque ferculo abbreviatur. Jentaculo paniceum jus est.

(*) Præcipue Ludov. Cornarus Nob. Ven. Tract. de vitæ sobriæ commodis. & J. G. Berger de commodis vitæ sobriæ dissertatiōne Vitembergæ 1705. Et l. c. G. Cheyne.

(†) A. C. Celfi de Medicina L. II. Cap. III. p. 35. Jenæ 1713. Hipp. Aph. Sect. I. 14. 17.

(o) Sauctorius a Sanctorio Med, Stat. S. III. Aph. 36.

est. Prandium a jure, qui saluberrimus inter nos mos est (*), primordium capit, deinde bubula, hinc oleris vel leguminis paropsis sequitur, adjicitur quatuor cujusque septimanæ diebus, multo cum aceto cocta, ferina caro, qualem anni tempus præcipue commendauerit, cervina, leporina, aprugna; iis tamen a ferculis teneriores abstinent. Panem convivio adesse, intelligitur. Iterum pro merenda panem sumunt. In cœna juri additur, præter panem, aut lacticinium, aut ferina caro, aut vitulina, neque hæc nisi provectioribus apponuntur. Carnibus æstate sæpius oxygala aut acetaria substituuntur. Dominicis etiam aliisque festis diebus adscitio cibo mensa augetur. Iisque pariter diebus impomentis prandium ornatur, quibus plerique magis, quam vino, delectantur; est autem, utro frui malint, istis diebus, optio adultioribus, dum posteriores ordines, quibus fere parvuli comprehenduntur, ut ferina, sic vino etiam pomisque excluduntur. Nec prioribus ipsis, nisi dictis diebus, vini cyathus conceditur. Potu quotidiano aqua utuntur, quam solam ad quæcumque adimplenda potus munia factam natura esse, vel ex eo patet, quod sitim restinguendi facultatem cætera potulenta aquæ omnem debeant, cuius commendandis saluberrimis virtutibus lubentior iam acquiesco, cum non proxime attineat ad talia descendere, nec aliis omissa sint (**). Quod nunc, in parum aquis redundante militaris *Academiæ* sede, felicissimum contigit isti loco, pura atque innocua ibi aqua hauritur. Fitque adeo maiori iure, ut primo omnium potulentorum, sua ibi plenissime reddatur prærogatiua. Festiuo vino in hospitio saltem habito, omne reliquum potulentorum genus academiæ cellis proscribitur, spiritus ardentis maxime, calidique illi latices, etiam duplici igne nociui, quos nihilo secius, familiares hodie plerisque esse, multis etiam necessarios visos, nouimus. Quorum dum vniuersali lege omnis vetatur usus, numerosa simul malorum cohors auertitur. Jamque, ut in laudando vitus & delectu, & ordine modoque, dictis subscribat, vel inde

B. 2

quis-

(*) Spielmann Olerum Argentoratensium Fasciculus I. Argent. 1769.

(**) G. Cheyne l. c. Cap. II. §. 18.

quispiam obiectionem forte depromferit, etiam nimis ad amiffimæ æquiparatam omnium eorum esse rationem, nec olim difceffuris ex academia datum vnquam iri, antiquo filo pergere, ægriusque corpora confummatiffimi ordinis religioni adfuetæ mutationem latura esse. (*) Ad quæ responsio in promptu est, & ordinis familiaritatem fecundorum, quos edere folet, effectuum memoria, conftanter prudentiffimo cuique cultum iri, & primæ ætate efficaciffimam esse talis confuetudinis vtilitatem, inque fecuturos annos femper beneficam; neque demum eo vsque rigidam exerceri legem, vt nulli vnquam locus fit exceptioni, quum & memoratis oppositum exemplis conftet. Excitatis iis festiuis veniis alia accedit, liberalitatis ambitu festo quouis maior, fingulis tamen propemodum diebus aliquos eorum beans, qui digniores tali præmio fe reddiderint. Facto nempe SERENISSIMI DUCIS in aulam aditu, in ducali cœnaculo, IPSIUS propter PRINCIPIS CONVIVIUM, mensa iis sternitur, quo tempore submoti suis circulis principum more cibantur. Vides, B. L. inventionis nulla vi excogitari posse, quod vitus commodis utiliter addatur.

§. XI.

Exercitationum moderamen ad robur corporis sanamque vitam vix minoris esse arbitror momenti, quam ad vitam nutrimentum. Cujus quoque observationis dignitas, si unquam alii genti, perspetiffima olim Græcis fuit, qui peculiari studio Gymnasticam excoluerunt, atque ejus etiam nimio amori indulgentes, alias fere posthabuerunt minime inferiores educationis partes. Gymnasticæ quidem titulo si ea omnia complexus fueris, (**) quæ usu demum addiscuntur, pauca sunt, quæ ejus artis extra terminos jaceant; quippe plura, quam quis rerum superficies intuitus existimaverit, consuetudine magistra homo doceatur, cui dum, modo nato, sit
habi-

(*) A. C. Celsi de Medicina L. I. C. I. p. 21. Hipp. Aph. Sect. II. 50. 51.

(**) J. G. Berger. De Commodis exercitacnis corporis. IV, Vitemb, 1705.

habilitatis fere nihil, in facultatum inexhausta vi, quid non periculo discendum? Et hoc quidem jure gymnasia vocaveris, quæcunque instituta hominem se uti docent. At vero toti homini paucissimæ institutiones prospiciunt, aliis plus corpori, plus menti aliis curæ impendentibus. Mihi quidem, militaris *academiæ* physicam unice educationem spectanti, cujus, ex recepto loquendi more, in corporis saltem cura habenda, provincia versatur, jam nunc, post alia huc collineantia plurima demonstrata commoda, exercitationum faciendæ est mentio, non infimam physicæ educationis partem constituentium. Pluraque, cum de diei prudentissima partitione sermo esset, exercitiorum genera, superius (*) attigi. Eorum alia sunt, quæ universum fere corpus agitant, singularem alia præcipue partem exercentia; & media inter hæc dixeris, quæ, dum corpus quidem ex toto movent, aliquam præ reliquis concitant regionem. Qua consideratione magis, puto, elucescere, quot sint & quam multiplices virtutes, quas memorata exercitiorum genera varia, modi etiam, & temporis, partisque, in quam agunt, varietate edunt.

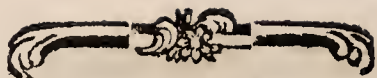
§. XII.

Reliquum est, sanitatis ut præsidia exponam, quorum ille finis est, ut incolumitas tot curis parta, a potentiis adversis pro virili defendatur. Triplex optimum ad finem obtinendum mediorum genus provide adhibetur. Primæ quidem curæ est, ut forenfecus adventuro malo omnis aditus sollicitè præcludatur. Ne itaque contagium quis novus advena secum introducat, quilibet ad locum in *Academia* adspirans, prius quam recipiatur, coram medico curiose per chirurgum pertrectatur, nec, nisi sanus deprehensus, alumnorum numero adscribitur. Deinde pari studio cavetur, ne inquilinum aliqua degeneratione subrepat inquinamentum, cujus

B 3

qui-

(*) §. VIII,

quidem metus supra (*) laudato summe religioso elegantiae studio maximam partem propellitur; Inque ejus cautelae complementum crebro suis in cubiculis alumni a medico lustrantur. Si qui fuerint infirmiores visi, ii singulari cura foventur, & lactis usu, medicatisque aquis & herbarum succis, variisque prophylaxeos instrumentis, proprioque cibo sustentantur, dum ad majus corporis robur perducti, potentius ab iis, quae obesse sanitati solent, defendere se valeant. Tertia cautione providetur, ut, quos morbos nasci, nulla cura praepedire potest, eorum mox primitiis expedite occurratur, sanique ab infectionis quovis periculo immunes servantur. Cui fini optime intervi- vit, quod, ut in universum eorum, quae geruntur, ad plures, instituto propositos, quolibet in eventu, pervenit notitia, sic quoque levissimum quodvis sanitati offendiculum obortum, ex praescripto ordine, pluribus indicetur, adeoque nec minima labecula observationem subterfugere possit. Tali itaque nuntio accepto, quo modo se res habeat, illico medicus explorare tenetur, & si quid subsit morbofi, a reliquis aegrum separat, qui, dum omnino convalescerit, in peculiari aegris consecrato habitaculo se continet. Quibus nunc modis morbo decumbentes adjuvantur, fuso sermone enarrare hoc loco non est animus. Sufficiat, quod iis ipsum, quibus aliqua *Ducalis Academiae* militaris est notitia, superflue dictum videbitur, id verbo tetigisse, quidquid in solatium aegrorum ex fonte theiologico, medico, dietetico, chirurgico, pharmaceutico, oeconomico, qualicunque demum alio huc pertinente, expectari possit, ejus certo in aegrorum alumnorum cura nil desiderari.

§. XIII.

Potuissem & aliorum, quae in salubritatem alumnorum militaris academiae plurima sane fiunt, cum ex capite regiminis animi pathematum, tum vestitus rationis & quae ejus generis conditiones sunt

(*) §. VI.

sunt, ditissimum subnectere catalogum, nisi dicendorum faciendum esse jam compendium, viderem, quo minus hæc in libri molem tractatiuncula excrescat. Nec, putem, post eorum, quæ vel paucis pagellis hisce leguntur, liberalem reputationem, in ferendo de militaris *Academix* ad sanitatem ratione, æquiori iudicio, B. L. valde suspensum fore.

§. XIV.

Sed eloquentius effectus jam loquatur: Confidenter in quoscunque provoco, qui congregatam militarem Academiam videre sese meminerunt! Fateantur, quam gratissimo novoque sensu fuerint perculsi, cum trecentorum omnem formosioris ætatis florem beatæque vitæ usum vegetis vultibus exprimentium puerorum dulcè mirarentur spectaculum. Et, qui effectum suo excidat tam concors prudentissimorum ad optimum finem mediorum concentus! Sæpe, cum alumnos quosdam in transcurso saltem adspectarem, licuit novitium a veterano habitus flore, quo hic illum superabat, dignoscere. Pluribus aliquando mensibus, valetudinarium omni hospite vacasse, candidè testari possum. Sed & infaustos quære eventus, mortuorumque, accipe, tribus, academix quibus annis interfui, numerum octo fuisse alumnorum, inter quos duo erant, vera phtisi antea jam laborantes, quam ingressi domum fuerint, neque enim primo anno tam religiosa inquisitio in sanitatem instituebatur, quam subsequenter annis, cum adoleuisset magis institutum. Alius variolis confluentibus cum duplici voluulo vermem includente conflictatus obiit, aliusque post variolas confluentes superatas, materia morbosa ad pulmones delata, gangrænam ibi producente; quintus a caro pertinacissimo nec medicinæ applicationem admittente fuscitari nescius; putridissima febris sextum & repentina suffocatio septimum extinxit, singularique morbo succubuit alius, qui, cum hepatis obstructione & hydrope liberatus esset, effuso in thoracem sanguine, a pulmonis dextri, ad externum marginem, superiorem partem versus replicati, eique superficiei accreti, resolutio

luto disruptoque coalitu, subito periit. Sed octo saltem, eaque qualia excito, funera, triennii spatio, in instituto incidisse, quod iuniores, mortique adeo violentiæ pluribus, quam aliæ ætates, portis patentes (*), trecentos homines semper alit, haud vltimo pro eius maxima salubritate argumento esse videtur. Isque numerus etiam exilior redditur obseruatione addita, quod trecentorum iuuenum alumnatrix academia, intra triennium, duplo plures numerare possit, ejus temporis successu, incolas, cum plurimæ ex primo anno academia missi fuerint, alique in eorum locum successi. Morborum quoque sanationes plurimas commemorare possem, quas, alio in loco, quam in quo tantus ordo regnet, totque salubrium conditionum congruat opportunitas, mihi quidem, pari cum successu, vix & ne vix quidem confiderem perficere. Sed breuitati studendum, cauendumque, ne prius mihi dictæ legis, academix virtutum viuida memoria abreptus, obliuiscar.

Vnum adiucio & ultimum, quod non minus, ac lætus ille prædicatus habitus, facillime obseruatoris in conspectum venit, saluberrimæ ipsorum conditionis documentum, eximium, inquam, alumnorum incrementum. Cujus quidem felicissimus successus vt sæpe oculos in sese conuertebat, ita curiosiori obseruatione dignum offerre animo obiectum videbatur, eo magis operæ pretium largiturum, quo plus in re inuestiganda spicilegii sperandum fit, quam, opportunitatis forte penuria detenti, consummatissimi hominis historiæ scriptores, minime absolutam reliquerint. Consilii euentus qualis mihi fuerit, B. L. iudicio docebor, quem in finem eius nunc summam, dissertationi, quacum & obiecti obseruationis & obseruatorum amico vinculo cohæreat, in compendio subnecto.

(*) Buffon. Hist. Nat. Gen. & part. T. II. p. 663. Sussmilch göttliche Ordnung. &c.

Appendix.

Ad incrementi rationem explorandam, cum allatis argumentis, opportunitatis quoque mouit præstantia, quippe in *Ducalis militaris Academiae* mensuris, quanta optari possit, maxima & diligentia & fides obtineat, cum, præfente IPSE SERENISSIMO ACADEMIAE PATRONE, quouis anno, aliquæ mensiones instituantur, mensurarumque commentarii, *Academiae* in tabulario, sedulo adferuentur.

Primum quidem adspectabilis, in quo defixos sæpe oculos pascebam, alumnorum incrementi comprehensurus quendam modum, quid intra idem tempus plures creuerint, subducto calculo eruerestudui; Itaque, qui commorati fuerint in *Academia* & diutissime & æque diu singuli, selecti; Repertique CXVI, qui, superiori anno confecto, quartum factæ in *Academia* militari moræ annum compleuerint. Quorum quidem nullus fuit, qui non aliquod, ex quo *Academiam* intrasset, incrementum ceperit. In mensione pes Wurtembergicus adhiberi consueuit, duodecim, vt constat, pollicibus, qualem quatuor lineæ constituunt, factus. Pes Wurtembergicus ad Parisinum sese habet, vt 13913 : 14400.

Pedis signum solus numerus erit, cui supra adpersa virgula pollicem, gemina lineam indicabit.

Minimi, 3' incrementi vnum exemplum fuit, iuuenis, ætatis hodie XXI, qui, cum academiam intrasset, pubertatis euolutionem iam superasse videtur; estque ille habitu ad obesitatem omnino potius, quam ad proceritatem inclinante.

Incrementi 3', 2". vnum pariter extat exemplum, iuuenis, corpulentiam si exemeris, a dicti conditione, parum diuersi. 5' creuit alius, pubertatis nondum stadium attigisse visus, XIV annorum, humilis staturæ puer.

SEX aliorum incrementum invenio 5', 1'', quorum *unus* ætatis annum agit XIII, *duo* XIV, *unus* XV, *duo* XVI.

Duo increverunt 5', 2'', *alter* annorum XIII, *alter* XVI.

QUATUOR 5', 3''. *Vnus* horum XI, *alter* XII, *alius* XV, demum *alius* XVI annum agit.

6': aucti SEPTEM, *unus* XI, *alter* XII, *duo* XIII, *alius* XIV, *duo* XVI annorum.

6', 1''. QUINQUE, *unus* X, *unus* XIV, *unus* XV, *duo* XIX annorum.

6', 2''. DUO, *alter* XI, *alter* XIII annorum.

6', 3''. SEX, *unus* XI, *tres* XIII, *unus* XV, *unus* XVIII annorum.

7' QUATUOR, XI, XII, XIII, XVII, anni, ubique *unus*.

7'. 1''. UNDECIM, *duo* X, *tres* XII, *tres* XIV, *duo* XV, *unus* XIV annorum.

7'. 2''. SEX, *unus* æt. XI, *duo* XIII, *unus* XIV, *duo* XV.

7'. 3''. SEPTEM, *duo* XI, *unus* XIII, *unus* XV, *duo* XV, *unus* XVIII annorum.

8'. QUINQUE, *unus* æt. XII, *unus* æt. XIV, *duo* XVIII, *unus* XIX.

8'. 1''. UNDECIM, *unus* æt. XII, *unus* XIII, *duo* XIV, *duo* XV, *unus* XVI, *tres* XVII, *unus* XVIII.

8'. 2''. SEX, ætatis annorum X. XI. XIII. XIV. XVII. XIX.

8'. 3''. TRES, annorum X. XI. XV.

9'. DUO XIII annorum.

9'. 1''. SEPTEM *unus* æt. XIV, *unus* XVI, *unus* XVII, *tres* XIX, *unus* XX.

9'. 2''. TRES, annorum XII, XIV, XVII.

9'. 3''. QUINQUE, *unus* XVI, *unus* XVII, *duo* XVIII, *unus* XIX annorum.

10'. 1''. UNUS XVII annorum.

10'. 2''. UNUS, XVI annorum

10'. 3''. DUO, *alter* XVI, *alter* XVII annorum.

11'. UNUS XVIII annorum.

11'. 1''. DUO, XVI. *alter*, *alter* XVII. annorum.

11'. 2''.

II'. 2". DUO, alter XV, alter XVII annorum.

II'. 3". UNUS XVII annorum.

I. I'. UNUS æt. XVI. annum agens.

Constitit his, incrementi modos inter tres & tredecim pollices vagari, extremorum vtrunque solitariis extantibus exemplis. Largioris incrementi frequentiora exempla, quam exilioris, catalogus offert, ut mensuræ cum spectatoris obiter concepta æstimatione consentiant. Sed idem calculus, proveciores maxime ætate, incrementi maiorem modum, intra idem tempus attingisse, docet; quod quidem Plinii illud (*) memoriæ revocavit: „*homo crescit in longitudinem ad annos usque ter septenos, tum deinde ad plenitudinem; Maxime autem pubescens nodum quendam solvere & præcipue ægritudine, sentitur*; cui quoque Illustrissimus de Buffon sententiæ accederè videtur (†); quam tamen hæcenus nondum certis observationibus firmatam cognoveram, dolueramque, plane nullam ejus rei mentionem fieri a Summo Viro A. de Haller, qui, vt omnem humani corporis physiologiam, alter ejus parens herculeo labore, ab hypothesium Commentis repurgatam, fido experimento, sanoque iudicio, solis stabilibus doctrinarum fundamentis superstructam stitit, sic in vitæ humanæ stadiis explicandis, eodem & obseruatorum penu & iudicii acumine instructus defudavit. (**)

Incitamento hæc fuerunt, ut observationem, primum academiæ, in promovendo incremento, virtuti explorandæ unice consecratam, ad experiendum, quid variis ætatis annis alumni creverint, proferrem, cujus observationis ex plurium academiæ adscriptorum iuvenum exemplis calculum collegi, cum æquus subjectorum numerus deficeret, quorum a tenerrima ætate ad incrementi finem stadia in

C 2

eodem

(*) C. PLINII Secundi Nat. hist. L. XI. p. 213. Lugd. 1553.

(†) Histoire Naturelle Generale & particuliere &c. T. II.

(**) Elementa Physiologiæ C. H. Auct. Alb. Hallero. T. VIII, Bernæ, 1756.

eodem homine perfequi licuiffet. Propono itaque calculum, ab anno quinto ad vigefimum fecundum incrementi rationes fupp-
tantem, adjectis fimul, in memorati cujusque anni menfuris, ftaturæ
ejus ætatis fummo infimoque, quem observavi, termino,
ut & ifti, hiftoriæ hominis, calamitofa defectui, quantum in me ef-
fet, fuccurrere fatagerem.

Quinto ætatis anno minorem academia non admittit, nec
porro ejus ætatulæ pueros.

In QUATUOR alumnorum numero a V ad VI annum incremen-
tum fuit :

Vni 3". Duobus 1'. 2". Vni 2'.

Statura ultra 3. 2'. citra 3. 10'.

Ab anno VI ad A. VII. E QUINDECIM pueris incrementum fuit

Vni 1" Vni 3". Tribus 1'. Vni 1'. 1". Quatuor 1'. 2". Duobus 2'.

Vni 2' 1". Vni 2'. 3" Vni 3'.

Statura ultra 3. 3'. 2". citra 4. 2".

Ab A. VII. ad A. VIII. E TRIGINTA NOVEM

Tribus 1". Tribus 2". Quinque 3". Decem 1'. Tribus 1'. 1". Tribus 1'. 2".

Tribus 1'. 3" Vni 2'. Duobus 2'. 1". Quatuor 2'. 2". Vni 2'. 3". Vni 3'. 2".

Statura ultra 3. 7'. 2". citra 4. 4'. 3".

Ab A. VIII. ad A. IX. E SEXAGINTA

Quinque 1". Quinque 2". Sex 3". Quinque 1'. Sex 1'. 1". Sex 1'. 2". Tri-

bus 1'. 3". Octo 2'. Quinque 2'. 1". Duobus 2'. 2" Quinque 2' 3". Duobus

3' 1" Vni 3' 3" Vni 2'.

Statura ultra 3. 8'. 3". citra 4. 8'. 1".

Ab A. IX. ad A. X. E SEPTUAGINTA QUATUOR.

Vni 2". Duobus 3". Sex 1'. Undecim 1'. 1". Sex 1'. 2". Septem 1'. 3".

Octodecim 2'. Undecim 2' 1". Septem 2' 2". Duobus 2' 3". Vni 3'. Duobus 3' 1".

Statura ultra 2. 9'. citra 4. 11'. Trium faltem exemplis, qui intra
quartum pedem fubfiterint.

Ab

Ab A. X. ad A. XI, Ex CENTUM TRIBUSQUE.

Vni 2'' Duobus 3''. Sex 1'. Quindecim 1'. 1''. Octodecim 1'. 2''. Viginti duobus 1'. 3''. Novem 2'. Duodecim 2'. 1''. Septem 2'. 2''. Duobus 2'. 3''. Sex 3'. Vni 3'. 1''. Duobus 3' 2''.

Statura, a 3. 11'. 2'' ad 5. 2'. Duorum saltem exemplis, quarto pede inferiorum, unius, qui quintum pedem attigerit.

Ab A. XI. ad A. XII. Ex CENTUM ET TRIGINTA DUOBUS.

Vni 2''. Quinque 3''. Tredecim 1'. Septem 1'. 1''. Sedecim 1'. 2''. Viginti Septem 1'. 3''. Undeviginti 2'. Sedecim 3'. 1''. Quatuordecim 2'. 2''. Quatuor 2'. 3''. Sex 3'. Vni 3'. 1''. Duobus 3'. 2''. Vni 3'. 3''.

Statura ultra 4. 1'. citra 5. 2'. Paucioribus eorum exemplis, qui ad quintum pedem se extenderint.

Ab A. XII. ad A. XIII. Ex CENTUM ET VIGINTI QUATUOR.

Vni 2''. Septem 3''. Decem 1'. Viginti 1'. 1''. Undecim 1'. 2''. Quindecim 1' 3''. Viginti. 2'. Viginti duobus 2'. 1''. Nouem 2'. 2''. Quinque 2'. 3''. Duobus 3'. Duobus 3'. 1''.

Statura ultra 4. 2'. 1'' citra 5. 5'. 1''.

Ab A. XIII. ad A. XIV. Ex CENTUM ET NOVEM.

Vni 2''. Tribus 3''. Nouem 1'. Quatuor 1'. 1''. Quatuordecim 1'. 2''. Sedecim 1'. 3''. Septemdecim 2'. Undecim 2'. 1''. Tredecim 2'. 2''. Decem 2'. 3''. Quinque 3'. Duobus 3'. 1''. Duobus 3' 2''. Vni 3'. 3''. Vni 6'.

Statura a minimi vnus exemplo 4. 1''. ad alius singulare exemplum 5. 9'. 2''. ejus, qui hoc anno 6' auctus fuit.

Ab A. XIV. ad A. XV. Ex NONAGINTA QUATUOR.

Duobus 2''. Duobus 3''. Septem 1'. Undecim 1'. 1''. Nouem 1'. 2''. Nouem 1'. 3''. Decem 2'. Undecim 2'. 1''. Nouem 2'. 2''. Nouem 2'. 3''. Sex 3'. Vni 3'. 1''. Duobus 3'. 2''. Quinque 3'. 3''. Vni 4'. 2''.

Statura a. 4. 5'. ad 5. 11'. 2".

Ab A. XV. ad A. XVI. EX CENTUM ET DUOBUS.

Vni 1'. *Octo* 1'. 1". *Duodecim* 1'. 2". *Quinque* 1'. 3". *Duodecim* 2".
Nouem 2'. 1". *Octo* 2'. 2". *Octo* 2'. 3". *Nouem* 3'. *Vndecim* 3'. 1". *No-*
uem 3'. 2". *Quatuor* 3'. 3". *Tribus* 4'. *Duobus* 4'. 1". *Vni* 4'. 2".

Statura a 4. 7'. 1". ad 5. 10'. 2".

Ab A. XVI, ad A. XVII. EX SEPTUAGINTA SEPTEM.

Vni 2". *Quinque* 1'. *Septem* 1'. 1". *Nouem* 1'. 2". *Quatuor* 1'. 3". *Septem* 2".
Duobus 2'. 1". *Quatuor* 2'. 2". *Octo* 2'. 3". *Sex* 3'. *Tredecim* 3'. 1".
Sex 3'. 2". *Duobus* 3'. 3". *Vni* 4'.

Statura a 4. 9'. 2". ad 6. 3'. Paucis sextum pedem superantibus,
 paucioribus infra quintum subsistentibus.

Ab A. XVII. ad A. XVIII. EX QUADRAGINTA OCTO.

Quinque 2". *Vni* 3". *Tribus* 1'. *Quatuor* 1'. 1". *Sex* 1'. 2". *Quatuor* 1'. 3".
Duobus 2'. *Sex* 2'. 1". *Tribus* 2'. 2". *Septem* 3'. *Duobus* 3'. 1". *Duo-*
bus 3'. 2". *Vni* 3'. 3". *Vni* 4'. *Vni* 4'. 1".

Statura a 5. 1'. 1". ad 6. 3'. 1". aliquibus ab hoc anno crescere
 desinentibus.

Ab A. XVIII. ad A. XIX. EX QUINDECIM.

Tribus 2" *Tribus* 1'. *Duobus* 1'. 1". *Quatuor* 1'. 2". *Vni* 2'. *Vni* 2'. 1".
Vni 2'. 3".

Statura a 5. 4'. ad 6. 3'. 1".

Plures a superiori anno nil porro aucti sunt.

Ab A. XIX ad A. XX. Duorum.

Alter 2". *Alter* 1'. auctus.

Statura a 5. 9'. 1". ad 6. 4'. 2".

Ab A. XX. ad A. XXI.

VNUS 1'' a 6. 2'' ad 6. 3''. hic priori anno substiterat, hoc denuo una quidem linea crescens; nec porro quid staturæ ejus accessit.

Ab A. XXI. ad A. XXII.

VNUS 2'' a 5. 11'. 1'' ad 5. 11'. 3''. Provectoris ætatis paucissimi juvenes in Academia vivunt, nec quis ab hoc anno incrementum porro fecit.

His nunc ex rationibus, ad calculum earum, quæ cuivis incrementis ætatis anno frequentissimæ incrementi mensuræ fuerint, statum singulis ætatibus increscendi modum definiendo,

Incrementum anni quinti ad sextum sextique ad septimum fluctuabit fere inter primum & secundum pollicem;

Anni septimi ad octavum usitatus incrementum erit circa primum pollicem;

Anni octavi ad nonum inter primum & secundum pollicem; ad primum quam ad secundum proclivius.

Noni ad decimum circa secundum pollicem, ut sæpius eum excedat, quam inferius subsistat. Hunc annum agentes plurimi novitii recepti.

Decimi ad undecimum circa eundem erit pollicem secundum, ut contra sæpius infra eum pollicem subsistat, quam ultra procedat.

Undecimi ad duodecimum similis erit ratio.

Duodecimi ad decimum tertium eadem.

Decimi tertii ad decimum quartum incrementum alterum pollicem sæpius, etiam majori gradu, superabit, quam secundum ei erit.

Decimi quarti ad decimum quintum iterum frequentiores erunt & spectabiliores, ultra secundum pollicem extensæ, quam, eum non attingentes, incrementi mensuræ.

Deci-

Decimi quinti ad decimum sextum magis exsuperat eum modum excedens incrementum, nec ullum occurrit exemplum infra pollicem subsistentis, dum, reliquis omnibus ætatis annis, observentur plura ejusmodi exempla.

Decimi sexti ad decimum septimum, iterum ultra secundum pollicem frequentius tendit incrementum.

Decimi septimi ad decimum octavum in aliis remittens, in pluribus pergens ultra secundum pollicem incrementum.

Hinc citra eum modum fere continere se consuevit paulatim languens incrementum.

Neque ad eum modum, quem Clarissimi Autores proposuerint, sese componit observatio. Minime enim, in distantia ab incrementi primis temporibus ratione, ejus feriora tempora languent, ut manifeste aliquam, in ejus stadiis, allata observata inæqualitatem doceant. Et in ovo etiam, ultimo die, vix quidquam, observatum os crevisse, laudatissimus testatur *Hallerus* (*), quum tamen incredibiliter, in excluso pullo, tale os increverit (**). Sed diminuti pedetentim incrementi causas vir acutissimus gravissimas exponit (†), quibus, aliis aliisque temporibus, superandis, nulla levia pondera sufficient.

Itaque utrinque momentorum vis libranda: Incrementum utique effectus est, mutuis extendentium & resistentium virium ad sese rationibus, respondens. Faventque huic extendendarum partium facilitas, extendentium copia, extensionis & applicationis vigor; Obfunt extendendarum partium inobedientia, extendentium insufficientis penus & languidior impetus, demum applicationis obstacula. Qui-

(*) Deux Memoires sur la formation des os par A. de Haller, Lausanne, 1758. p. 242.

(**) Ibidem Table. a la fin.

(†) Elementa Physiolog. T. VIII. L. XXX. §. XII.

Quibus ea omnia complector titulis, quæ a minuta vasorum copia, a fluidorum ad solida exiliori portione, a cordis irritabilitate fracta, a tenaciori fibra, & ponderis specifici partium augmento Perill. de Haller contra incrementi feri vigorem, argumenta repetit (*). Atque eorum quoque vim, in reprimendo incremento, si minus augeatur faventium conditionum pondus, agnosco. Sed observata manifestum ab anno decimo tertio decimum octavum versus, intra quos pubertatis fere stadium cadit, incrementi superpondium, annorum proxime antecedentium modum superans, ostendunt. Observavi etiam, quod commentariis exhibere longius fuisset, primo, quo Academiam intrarent, anno, plurimos spectabilem incrementi modum attigisse, & plures observarunt, cœli & vitæ generis in melius mutationes velox sæpe incrementum produxisse. Annum præcipue hujus seculi septuagesimum secundum augendi incrementi virtute præ reliquis excelluisse, primum, cum calculum subducerem, propemodum existimaveram; sed postea exquisitius examen instituens, ejus phænomeni causam exinde repetendam credidi, quod plures & novos & pubertatis stadia ingressos alumnorum catalogus ejus anni exhiberet. Investigavi itaque causas, quæ dictarum conditionum utramque tali effectui edendo aptam reddere valerent. Pubertatem, summam in corpore humano rerum conversionem efficere, omnibus in confesso est (**); plurimum eo tempore irritabilitatem corporis vigere (†), & resorptum semen (††), agilibus odoratu etiam percipiendis (o) particulis ditissimum, robur virile in homine, & in masculo animale augere, stimulumque addere, qui cor & reliqua organa motus irritet, & ex hominis observatione, & comparatione cum animalibus facta, ipsi Physiolo-

D

siolo-

(*) Ibidem.

(**) Elem. Physiol. Tom. VIII. Libro XXX. Sect. I. §. XIII.

(†) Tom. VII. L. XXVII. Sect. III. §. XV.

(††) Ibid. §. II. III.

(o) Sect. II. §. II.

siologorum principi est placitum. Etiam staturam castratione deprimi, Summus Vir fatetur. Neque negligenda vocis a pubertate mutatio, ejusque in castratione sita mutationis præpediendæ vis, tum in univèrsum debilitatio, quæ ea operatione infertur. Ex quibus omnibus idem Auctòr sic concludit: „*Intelligimus, cor a sanguine acrimoniæ alcaliscentis particeps magis stimulatam, posse, ut in febre, pulsare vehementius, succosque in vascula crassos adigere, a quibus dilatentur & increpant, fere uti rubræ particule requiruntur, si ossa velis formari. Ita aliqua habemus principia peculiaris potestatis, qua ex semine resorbto, larynx, barba, pubes, cornua increpant & glandule inguinales tumescant: elementa tamen sola theoriæ, cum pauca omnino corporis partes hoc incrementum sentiant, & fere cutaneæ.*“ Vt & reliquis humani corporis partibus suum a momentosissimo eventu incrementum reddam, & observata, quæ attuli, & argumenta cogunt, quæ continuo subiungam. Extendendarum partium facilitatem eo tempore majorem lymphæ affluens glandularum succositas conciliat, pubescentibus solennis & medicis sæpe morbi titulo a meticulosioribus narrata, etiam aliquando tumores molestos (*) producens nimiumque partes lubricando articulorum quoque firmitatem aliquando minuens. Et fovere quoque plenus habitus, probe nutritis, adeoque maxime *Academiæ* alumniis familiaris, fibram omnem, mobilioremque servare videtur. Sed & extendentium humorum copia ipsa hac nutrimenti largitate ditatur, & solidiores præ tenera ætate pubescentis ætatis succi potentius quoque, quam pauperiores, canalibus adacti, extensionem perficere valent. Omnium autem potentissime novum istud incrementi supplementum impellentis cordis vis & roboris novo fonte auctæ, novoque stimulo percitæ conatu animari, quemque singularis ejus temporis alacritatis sensus & quietis impatientiæ memoria monebit. Præterea evolvendorum genitalium jam fere superatus labor ipsum corpus opere liberare videtur, unde expeditius iam & æquabilis singulis muniis perfungatur, magisque

(*) F. B. de Sauvages Nosol. Method. T. I. Cl. I, p. 146. Amstel, 1768.

gisque redeat quibusvis, quem sibi dictæ partes hæcenus potiorẽ vindicaverant affluxus. Neque ille impetus, ut feminis accidit, hæmorrhagia frangitur maribus, a qua præcipuum circumscriptioris earum incrementi argumentum repeto & ab incitantis spermatici stimuli defectu. Ipsaque sequioris sexus humilior, ex solito, statura, & partium defectus, quæ manifeste, isto feruente pubertatis æstu, prodeunt, argumento sunt, quam efficax, quamque dicto motui edendo ille par sit. Etiam morbofi eventus congruunt, febribus aliquando incrementum augere observatis, variolis præcipue (*), morbis contra circulum humorum remorantibus incrementum sistentibus, cujus rei in puero nobili exemplum habui in *Academia*, qui dum hepatis obstructione laborabat gravissima, nec scrupuli incrementum intra semestre fecit, superato morbo lætius crevit. Congruunt & præternaturalis atque præcocis proceritatis exempla (†), quæ cum anticipata adulti hominis statura præcocem pubertatem consuevisse fere conjungere, lego. Unde incrementi supplementum, quod pubertatem addere, proposita observata docent, cum reliquis humani corporis rationibus amice conspirare videtur. Cœli & reliqui vitæ generis in melius mutationem ad augendum incrementum in subjectis, ætate illud admittente gaudentibus, conferre, observatione pariter constitit; neque tamen pubertatis, eo in accelerando, vi, conditionis hujus efficaciam æqui parauerim, quam cæterum nostris in exemplis ex victu, cœlo, exercitatione, omniumque, quibus *Academia* abundat, sanitatis præsidiorum læto concentu, & ex ipsa, omnibus & cognita & agnita, novitatis in mentem non solum, sed, in corpus quoque, potestate, tum & remotione eorum, quæ antea fortassis obstaculo fuerunt, alias & aliis ex rationibus intelligendam esse, duco. Sed nimis crescere libellum, sero jam video, mox, hinc si veniam impetrauero, filum abrupturus.

(*) G. v. Swieten Comment. T. II.

(†) El. Physiol. A. v. Haller. Tom. VIII L. XXX. Sect. I. §. XV.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

(1) W. S. ...

(2) ...

[Faint signature or name at the bottom of the page.]

